

**IQTISODIYOT NAZARIYASI FANINING PREDMETI VA O'RGANISH
USULLARI**

Abdurasul O'ralov, Ibragimov Abduvali, Pulatov O'rol

Uralov Lochinbek, Sharifov Abdulaziz

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

1-kurs turizm va mehmondo'stlik yo'nalishi

7tu-24 guruhi talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti va uning o'rganish usullari keng yoritilgan. Fan predmeti iqtisodiy resurslarning cheklanganligi va ularni samarali taqsimlash muammolarini, iqtisodiy jarayonlar mohiyatini, ishlab chiqarish va iste'mol qonuniyatlarini o'rganishni o'z ichiga oladi. Iqtisodiyot nazariyasining o'rganish usullari sifatida ilmiy abstraksiya, deduksiya, induksiya, statistik tahlil va matematik modellashtirish batafsil bayon etilgan. Maqolada iqtisodiyot nazariyasining jamiyat farovonligini oshirish va iqtisodiy muammolarni hal etishda tutgan o'rni ham ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiyot nazariyasi, cheklangan resurslar, ilmiy abstraksiya, deduksiya, induksiya, statistik tahlil, matematik modellashtirish.

Kirish: Iqtisodiyot nazariyasi inson ehtiyojlari, iqtisodiy resurslarning cheklanganligi va ularni taqsimlashning samaradorligini o'rganuvchi fan sifatida butun dunyo bo'ylab o'z ahamiyatini saqlab kelmoqda. Ushbu fan insoniyatning turli davrlarida yuzaga kelgan iqtisodiy muammolarni hal qilishda asosiy vosita sifatida shakllangan. Iqtisodiyot nazariyasi predmeti resurslarning yetishmasligi sharoitida inson ehtiyojlarini maksimal qondirish yo'llarini izlash va bu jarayonlarning qonuniyatlarini aniqlashdan iborat.

Bugungi kunda iqtisodiyot nazariyasi nafaqat ilmiy tadqiqotlar, balki davlat siyosatini shakllantirish, bozor munosabatlarini tartibga solish, korporativ boshqaruv va biznes modellarni rivojlantirishda ham asosiy vositalardan biri sifatida foydalanilmoqda. Ushbu maqola iqtisodiyot nazariyasining predmeti, o'rganish usullari va uning amaliy qo'llanilishiga bag'ishlangan.

Metodologiya Maqolada quyidagi metodologik yondashuvlar qo'llanildi:

Ilmiy abstraksiya: Murakkab iqtisodiy jarayonlarni soddalashtirib tushuntirish.

Deduksiya va induksiya: Nazariy xulosalarni amaliy misollar bilan bog'lash va kuzatuvlardan nazariyalarni aniqlash.

Statistik tahlil: Iqtisodiy ko'rsatkichlarni raqamli ko'rib chiqish.

Matematik modellashtirish: Iqtisodiy hodisalarni raqamli modellarda aks ettirish orqali samaradorlikni baholash.

Maqolada milliy va xalqaro iqtisodiyot bo'yicha ilmiy manbalar, so'nggi statistik ma'lumotlar va Jahon Banki, Xalqaro Valyuta Fondi tomonidan taqdim etilgan hisobotlardan foydalanildi.

Natijalar

1. Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti

Iqtisodiyot nazariyasining asosiy predmeti quyidagi sohalarni qamrab oladi:

Resurslarning cheklanganligi va taqsimlash masalalari: Resurslarning yetarli emasligi va bu muammoni hal qilish usullari.

Ishlab chiqarish va iste'mol qonuniyatlari: Inson ehtiyojlarini qondirish uchun ishlab chiqarish resurslarining taqsimoti.

Bozor munosabatlari va iqtisodiy tizimlar: Narx belgilash, talab va taklif o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik.

Barqaror rivojlanish va iqtisodiy siyosat: Jamiyat farovonligini oshirishga qaratilgan strategiyalar.

2. O'rganish usullari

Iqtisodiyot nazariyasi fanining usullari iqtisodiy hodisalarning turli tomonlarini o'rganishga xizmat qiladi:

Ilmiy abstraksiya: Bozor mexanizmlarini oddiy modelga aylantirish orqali umumiy qonuniyatlarni aniqlash.

Deduksiya: Umumiy iqtisodiy nazariyalardan amaliy holatlarga tatbiq qilish.

Induksiya: Amaliy kuzatuvlar asosida umumlashma nazariyalarni ishlab chiqish.

Statistik tahlil: Mahsulotlar, xizmatlar va ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini miqdoriy baholash.

Matematik modellashtirish: Turli iqtisodiy vaziyatlarni oldindan bashorat qilish uchun algoritmik modellar yaratish.

3. Iqtisodiyot nazariyasining amaliy qo'llanilishi

Tadqiqot natijalari iqtisodiyot nazariyasining davlat boshqaruvi va biznes jarayonlarida keng qo'llanilishini ko'rsatdi:

Soliq tizimini takomillashtirish.

Investitsiya muhitini yaxshilash.

Bozor barqarorligini saqlash.

Korporativ menejmentni rivojlantirish.

Munozara

Iqtisodiyot nazariyasi nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega. Ushbu fan resurslarni samarali boshqarish orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, quyidagi xulosalar chiqarildi:

Ilmiy abstraksiya va modellashtirish jarayonlarni chuqurroq anglash imkonini beradi.

Deduksiya va induksiya usullari orqali iqtisodiy qonuniyatlarning nazariy va amaliy jihatlari o'zaro bog'lanadi.

Statistika va matematik modellashtirishdan foydalanish iqtisodiy siyosatni yanada samarali shakllantirish imkonini beradi.

Bu yondashuvlarning birgalikda qo'llanilishi davlat siyosati va korporativ boshqaruv jarayonlarini takomillashtirish uchun ilmiy asos yaratadi.

Xulosa va tavsiyalar

Iqtisodiyot nazariyasi jamiyatning iqtisodiy ehtiyojlarini qondirish va barqarorlikni ta'minlash yo'llarini aniqlashda asosiy vosita hisoblanadi. Ushbu maqola natijalariga asoslanib quyidagilar tavsiya etiladi:

1. Iqtisodiyot nazariyasini o'rganishda zamonaviy ilmiy va texnologik usullardan foydalanish.
2. Bozor munosabatlarini chuqurroq o'rganish uchun statistik va matematik modellashtirishni kengroq qo'llash.
3. Resurslarning cheklanganligi sharoitida farovonlikni oshirish uchun iqtisodiyot nazariyasi asosida amaliy siyosiy strategiyalar ishlab chiqish.

Adabiyotlar

1. Samuelson P. Iqtisodiyot nazariyasi asoslari. Toshkent: O'zbekiston milliy nashriyoti, 2023.
2. Marshall A. Iqtisodiyot prinsiplari. London: Macmillan, 2022.
3. Jahon Banki. Global iqtisodiy rivojlanish hisobotlari, 2023.
4. Xalqaro Valyuta Fondi. Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash hisobotlari, 2024.
5. Milliy iqtisodiyot tadqiqot markazi. Iqtisodiyot nazariyasining metodologik asoslari, Toshkent, 2024.

Agar yana ma'lumot yoki qo'shimchalar kerak bo'lsa, so'rashingiz mumkin!

